

Příloha 5.

Příklad úvodu k inventáři typu okresní národní výbor podle Základních pravidel pro zpracování archiválií z roku 2015 na příkladu úvodu k dílčímu inventáři ÚNV

I. Dějiny původce archivního souboru

Identifikátor INTERPI:

Preferovaná forma jména: Ústřední národní výbor Ostrava.

Typ preferované formy jména: jméno, pod nímž je entita nejvíce známá, úřední jméno.

Datace použití jména od-do: 1946-11-01-1949-06-25

Variantní/paralelní formy jména a jejich typ: Místní národní výbor v Ostravě, Národní výbor v Moravské Ostravě, ÚNV Ostrava, MNV Mor. Ostrava, Národní výbor statutárního města Ostrava.

Datum vzniku: 1945-05-02

Typ vzniku: vznik na základě zákona.

Poznámka ke vzniku: den začátku úřadování 1945-05-02.

Předchůdce: Magistrát města Moravské Ostravy 1941-07-01-1945-04-29.

Datum zániku: 1949-06-25

Typ zániku: podle zákona ustavením Jednotného národního výboru Ostrava.

Poznámka k zániku: poslední plenární zasedání se konalo 28. 4. 1949, poslední zasedání rady se konalo 20. 6. 1949.

Nástupce: Jednotný národní výbor Ostrava.

Datace působnosti původce: (neuvádí se, neboť je známa doba existence).

Přeřazení: odvolacím orgánem byl Moravskoslezský Zemský národní výbor, expozitura v Ostravě

Členství v korporacích: není známo

Sídlo původce: Ostrava (Česko), identifikátor INTERPI: ge 128537, Moravská Ostrava (Ostrava, Česko), identifikátor INTERPI: ge 128518

Geografická působnost: Ostrava (Česko), identifikátor INTERPI: ge 128537

Kódované údaje: IČO není známo

Dějiny původce:

Vznik a organizace národních výborů jako nových státních orgánů bylo poprvé zakotveno v ústavním dekretu prezidenta republiky ze dne 4. prosince 1944 (č. 18/1944 Úředního věstníku čsl., o národních výborech a prozatímním Národním

shromáždění; přetištěno v příloze vyhlášky ministerstva vnitra č. 43/1945 Sb.). Podle tohoto dekretu se na osvobozeném území ustavovaly místní, okresní a zemské národní výbory jako prozatímní orgány veřejné správy. Uvádělo se, že svrchovaný lid, který je jediným zdrojem státní moci v republice, bude tuto moc vykonávat národními výbory jakožto orgány státní správy. O tento ústavní dekret se opírala také příslušná část Košického vládního programu z 5. dubna 1945, ve kterém se vyhlášovalo, že v obcích, okresech a zemích se tvoří jakožto nové orgány státní a veřejné správy lidem volené národní výbory, jim kontrolované a odvolatelné. Dne 5. května 1945 bylo vydáno vládní nařízení č. 4/1945 Sb., o volbě a pravomoci národních výborů (změněno vládním nařízením č. 44/1945 Sb.), které podrobně upravovalo na všech stupních jejich organizaci a působnost. Nařízení, které nabylo účinnosti dnem 9. května 1945, představovalo první právní normu, jež bez výhrad prozatímnosti uznávala a stvrzovala existenci národních výborů v českých zemích. Bezprostředně na toto vládní nařízení navazovaly směrnice ministerstva vnitra schválené vládou 19. května 1945 (č. 7/1945 Ú. I. I.), které v 37 bodech podrobněji stanovily, jak budou národní výbory složeny a jakou budou mít pravomoc. Byl to jakýsi prozatímní organizační řád, který platil až do ledna 1946.

Jednání o zřízení národního výboru v tehdejší Moravské Ostravě se konalo 1. května 1945. Kandidátka byla připravena podle výsledků voleb v roce 1935, avšak první prozatímní místní národní výbor, ustavený následujícího dne, byl již sestaven podle zásad Košického vládního programu, interpretovaných na jednání zejména osvětovým důstojníkem 1. čsl. samostatné tankové brigády poručíkem Čeňkem Hruškou a krajským tajemníkem Komunistické strany Československa (KSČ) Vilémem Novým. Nahradil zrušený magistrát, který působil až do 29. dubna 1945. Měl 13 členů v čele s komunistou Josefem Lampou a kromě této strany, reprezentované 4 zástupci, do něj vyslali své představitele také sociální demokraté (4 členové), národní socialisté, lidovci (po 2 členech) a jeden zástupce vojska. Tento národní výbor vykonával též působnost okresního národního výboru a dokonce měl i působnost pro celé Ostravsko a Slezsko.

Ihned po svém ustavení vydal národní výbor svolání, v němž oznámil obyvatelstvu své vytvoření jako orgánu lidu a základního správního článku, který převzal veškerou správu ve městě. Vyzval pracující k nástupu do zaměstnání 5. května 1945, k obnově vyučování na školách, k odstranění německých nápisů a zakázal ničení a drancování německého majetku.

Při národním výboru bylo utvořeno 10 sekcí: průmyslová, dopravní a poštovní, školská a kulturní, finanční a daňová, zásobovací, zdravotní a sociální, komunální, hospodářská a živnostenská, bezpečnostní, tisková a propagační. Činnost jednotlivých referátů byla obnovena 8. května 1945, kdy byli jmenováni jejich prozatímní přednostové v tomto členění: referát I ústřední ředitel, II zásobovací, III sociální péče, IV finanční, IV/1 oddělení městská účtárna, IV/2 odd. pokladna, IV/3 odd. dávkový úřad, V vyšetřovací, policejní a vojenský, VI domovský a volební, VII školský a bytový, IX zdravotní, X jatka, XI tržní, XII hospodářský, XIII stavební, XIV archiv, XV pomocné úřady, plynárna, městské vodárny, ostravsko-karvinská dráha, zastavárna, městské lázně ve Vítkovicích, městský dvůr v Hošťálkovicích, platové a mzdové oddělení, městská nemocnice. Členění tohoto národního výboru navázalo na organizační strukturu moravskoostravského městského úřadu, zavedenou již v roce 1924.

Ihned po osvobození vznikaly v jednotlivých částech města, nezřídka přímo z iniciativy štábních důstojníků 1. čsl. samostatné tankové brigády, místní národní výbory. Vznikly sice v rozporu s vládním nařízením ze dne 5. května 1945, podle kterého měl být v obci ustaven pouze jeden národní výbor, avšak v prvním poválečném období sehrály pozitivní roli. Zajišťovaly zásobování obyvatelstva potravinami, napomáhaly k udržení pořádku, zabezpečovaly německý majetek apod. Postavení místních národních výborů bylo vyřešeno usnesením pléna Národního výboru v Moravské Ostravě přeměnit je dnem 24. srpna 1945 na pomocné národní výbory, které mu byly podřízeny. Pomocné národní výbory vznikly Heřmanicích, Hrabové, Hrabůvce, Hrušově, Hulvákách, Kunčicích, Kunčičkách, Mariánských Horách, Michálkovicích, Muglinově, Nové Bělé, Nové Vsi, Přívoze, Radvanicích, Slezské Ostravě, Staré Bělé, Vítkovicích, Výškovicích, Zábřehu nad Odrou, Zábřehu nad Odrou-Družstvě.

Z prvního období činnosti národního výboru pochází i jeho rozhodnutí z 10. května 1945 zbourat Německý dům jako symbol němectví. Současně byla přijímána opatření k nejnutnějším opravám komunikací, nemocnice, divadla, k zabezpečení německého majetku ad.

Činnost tohoto národního výboru v Moravské Ostravě považovaného za prozatímní byla ukončena 22. května 1945 ustavením 26 členného místního národního výboru. Do funkce předsedy byl zvolen předválečný funkcionář KSČ Josef Kotas, který se vrátil z londýnské emigrace. Jeho místopředsedy se stal sociální

demokrat Jaroslav Pavlán, národní socialista Josef Ulmann (od 11. června 1945 František Mruzek) a Bohumil Rolek za čs. stranu lidovou. Dne 10. července 1946 bylo plénum národního výboru dále rozšířeno na 60 členů a od 14 června začala pracovat též dvacetičlenná rada národního výboru (její první řádná schůze se konala 2. července). Organizace referátů se nezměnila, byly však zřízeny komise: personální, školská a kulturní, bytová, sociální péče, finanční, živnostenská, domovská, zdravotní a tržní, hospodářská, technická, průmyslová, zásobovací, pro zajištění německého majetku, válečných škod. Dále byly ustaveny správní výbory Ostravsko-karvinské dráhy, městských jatek, městských vodáren, městské plynárny, městské zastavárny, polního a lesního hospodářství v Hošťálkovicích a správní rada Moravskoostravské elektrářské akciové společnosti. Správní výbory tvořilo vždy 8 členů a ředitel podniku, správní rada měla 12 radů a 2 revizory. K dalším městským podnikům dlužno počítat také elektrárnu ve Slezské Ostravě, lesní statek Stará Bělá, statek Šilheřovice a Paseky (od roku 1948), zahradnictví, městské lázně ve Vítkovicích, koupaliště v Hulvákách, spojené plakátovací podniky, zastavárnu, městský pohřební ústav Concordia, krematorium, hřbitovy, městské váhy, muzeum, knihovny ad. Ústředním ředitelem městských úřadů ústavů a podniků byl od 17. července 1945 jmenován Adolf Eliášek.

Dne 24. srpna 1945 plénum národního výboru schválilo definitivní personální obsazení vedení referátů, ze kterého jsou zřejmé změny organizační struktury ve srovnání s organizací schválenou 8. května 1945. Referát VII (školský a bytový) byl rozdělen na referát školský, referát bytové péče a referát obecních domů. Referát XIV (archiv) byl rozšířen o muzeum. Nově byl zřízen referát zajišťování válečných škod, referát živnostenský, kostelní odbor, právní odbor, dopravní oddělení, úřad pro dozor nad hospodařením města, městských podniků, ústavů, zařízení, fondů a nadací a úřad protiletdecké ochrany. Městská nemocnice byla jako samostatný referát zrušena. Později byl ještě zřízen revizní odbor pro revidování činnosti národních správců průmyslových podniků (od 25. března 1946).

Změny se nevyhnuly také skladbě komisí. Nově byly ustaveny tyto: plánovací, dopravní, disciplinární komise pro městské zřízence, disciplinární komise pro městské úředníky, prověřovací komise pro udělování státního občanství osobám národnosti německé a maďarské (od 2. října 1945), bezpečnostní, místní prověřovací komise (od 8. listopadu 1945), trestní komise nalézací pro stíhání provinění proti národní cti (od 15. února 1946).

Pro územně správní vývoj v prvním roce ve svobodné republice byl stěžejní dekret prezidenta republiky ze dne 27. října 1945 č. 121/1945 Sb., o územní organizaci vykonávané národními výbory. Tímto právním předpisem zůstala Moravská Ostrava i nadále městem se zvláštním statutem, národní výbor vykonával též funkci okresního úřadu a potvrzovala se též změna učiněná k 1. červenci 1941 (vládní nařízení č. 236/1941 Sb.), kterou byl územní obvod města rozšířen o osm obcí politického okresu Frýdek (Slezská Ostrava, Heřmanice, Hrušov, Michálkovice, Muglinov, Kunčice nad Ostravicí, Kunčičky, Radvanice) a o čtyři obce politického okresu Moravská Ostrava (Nová Bělá, Stará Bělá, Hrabová, Výškovice). Dosavadní správní okres moravskoostravský byl zrušen a jeho obce Krmelín, Proskovice a Stará Ves nad Ondřejnicí, které se nepřipojily ke statutárnímu městu Moravské Ostravě, se staly součástí nového správního okresu frýdecko-místeckého.

Po volbách do Ústavodárného národního shromáždění 26. května 1946 došlo k přerozdělení mandátů v národním výboru podle výsledku těchto voleb takto: KSČ 26, národní socialisté 14, sociální demokraté 13, lidovci 7. Ustavující schůze obnoveného Národního výboru statutárního města Moravské Ostravy se konala 10. července 1946. Na ní byl předsedou opět zvolen komunista Josef Kotas, 1. náměstkem JUDr. Vladimír Bartovský (strana národně socialistická), 2. náměstkem Jaroslav Pavlán (sociálně demokratická strana) a 3. náměstkem Bohumil Rolek (čsl. strana lidová) a další členové 20ti členné rady. Ustavena byla místní školní rada a 20 komisí: personální, školská a kulturní, bytová, sociální péče, finanční, živnostenská, domovská, zdravotní a tržní, hospodářská, technická, průmyslová, zásobovací, pro konfiskaci německého majetku, pro zajišťování válečných škod, správní, dopravní, bezpečnostní, trestní, okresní prověřovací, disciplinární komise pro pragmatikální městské úředníky. Dále bylo zřízeno 5 správních výborů pro řízení městských podniků a zařízení: Místní dráhy Ostrava-Karviná, městských jatek, městských vodáren, městské zastavárny, polního a lesního hospodářství se dvorkem v Hošťálkovicích. Národní výbor měl 26 referátů: I prezidium, osobní oddělení, tiskový odbor, prověřovací komise, II kontrolní úřad, III sociální péče, IV finanční, IV/1 účtárna, IV/2 pokladna, IV/3 dávkový, V vojenský a vyšetřovací, VI stavovský a matriční, VII školský a kulturní, VIII úřad pro bytovou péči, IX ústřední zdravotní úřad, X městská jatka, XI tržní a ústav pro zkoumání potravin, XII hospodářský úřad, XIII městský stavební úřad, XIV muzeum a archiv, XV městské pomocné úřady, XVI polní a lesní, XVII ostravsko-karvinská dráha, XVIII zastavárna, XIX městská nemocnice,

XX vodárny, XXI průmyslový, XXII dopravní, XXIII zásobovací, XXIV správa a konfiskace nepřátelského majetku, XXV válečné škody, XXVI národní bezpečnost, XXVI/1 internační tábory.

Do konce funkčního období došlo ještě ve skladbě orgánů národního výboru k řadě změn:

1. ustavena kontrolní finanční komise, myslivecká komise (od 19. července 1946),
2. ustavena divadelní komise, trestní komise pro vyřizování správních přestupků, komise pro uprchlíky z Polska a Horního Slezska, úvěrové komise (od 18. dubna 1947),
3. zřízen městský úřad statistický, organizační komise (od 30. května 1947),
4. zrušen referát XIV (muzeum a archiv) přičleněním k referátu VII školský a kulturní (od 16. září 1947),
5. ustanovena disciplinární komise pro zaměstnance města (od 16. září 1947),
6. ustavena mimořádná vyživovací komise, muzejní rada (od 18. prosince 1947),
7. ustavena trestní komise nalézací, komise péče o mládež, disciplinární komise pro úředníky (2. února 1948),
8. ustavena povodňová komise (od 2. července 1948),
9. ustavena komise pro sběr odpadových surovin (od 23. září 1948),
10. ustavena energetická komise, zemědělská plánovací komise (od 22. listopadu 1948),
11. ustavena okresní zemědělská daňová komise, divadelní komise pro správu Divadla mladých (od 17. února 1949),
12. zřízen kostelní odbor a svěřena mu působnost všeobecné správy římsko-katolických farních obcí (od 24. března 1949).

Kromě toho byly zřizovány dočasné a zvláštní komise k řešení specifických záležitostí. Jako příklad je možno uvést komisi pro zkoumání výše podnájemného, komisi pro přiděl konfiskovaných hudebních nástrojů nebo komisi pro zkoušky z českého a slovenského jazyka a vlastivědy pro uchazeče o čl. státní občanství.

Výnosem ministerstva vnitra ze dne 28. června 1946 (č. 1522/1946 Ú. I. I) byl pro statutární město stanoven nový úřední název Ostrava místo dosavadního Moravská Ostrava. Územní obvod města tvořilo 19 původně samostatných obcí označených jako místní části (městské čtvrtě) římskými čísly I. až XIX., k nimž jako XX. místní část byla zařazena i bývalá místní část obce Zábřeh nad Odrou, Hulváky.

Organizaci a působnost národních výborů upravoval prozatímní organizační řád statutárních měst (vyhláška ministra vnitra 1903/1946 Ú. I. I), kterým byly místní národní výbory statutárních měst dnem 1. listopadu 1946 přejmenovány na ústřední národní výbory (dále ÚNV). ÚNV v Ostravě vykonával svou působnost v plenárních zasedáních, dvacetičlennou radou, předsednictvem, předsedou, třemi náměstkami, komisemi a sedmi obvodními radami. Plenárním schůzím příslušelo vykonávat všeobecný dozor nad veškerou správou obce a rozhodovat o nejdůležitějších věcech finančních, majetkových, investičních apod. Pravomoc rady se vymezovala od pléna v tom smyslu, že do působnosti rady náležely všechny záležitosti spravované ústředním národním výborem, pokud rozhodnutí není vyhrazeno plenární schůzi. Rada rozhodovala ve sboru, avšak silné postavení měli i její členové nazvaní referenti, neboť jim byli přiděleny jednotlivé referáty a byli zmocnění jménem rady rozhodovat o všech běžných záležitostech. Předsednictvo ÚNV tvořené předsedou a jeho náměstkami mělo rozhodující slovo v osobních věcech obecních zaměstnanců, předseda ÚNV byl služebním představeným všech zaměstnanců. Komise byly poradním orgánem rady ÚNV, avšak plenární zasedání či rada na ně mohla dle svého uvážení též přenést i část svých rozhodovacích pravomocí. Pravomoci svěřené obvodním radám byly prozatímním organizačním řádem stanoveny poměrně striktně. Nejvýznamnější byla správa místních podniků, ústavů a fondů a dozor nad místní policií. Obvodní rady byly ustaveny koncem roku 1946, avšak z nepochopitelných důvodů to nebylo v nejlidnatějších městských čtvrtích, avšak vesměs v obcích připojených k Ostravě v roce 1941:

- I. obvodní rada pro Starou Bělou, Novou Bělou a Výškovice,
- II. pro Hrabovou
- III. pro Kunčice a Kunčičky,
- IV. pro Radvanice,
- V. pro Michálkovice,
- VI. pro Heřmanice,
- VII. pro Hrušov.

Prozatímní jednací řád pro ÚNV (vyhláška ministra vnitra č. 9/1947 Ú. I. I) vydaný 28. prosince 1946 podrobně upravoval svolávání a způsob jednání plenárních schůzí, schůzí rady a předsednictva. Plenární schůze ÚNV byly veřejné a měly se konat v takové místnosti, která umožňuje účast občanů. Oproti tomu byly schůze rady, řádné i mimořádné, neveřejné a nadto mohly být některé z projednávaných

bodů prohlášeny za důvěrné. Zvláštním institutem byly pololetní konference rady ÚNV, kterých se účastnili též delegáti vrcholných hospodářských, zájmových, odborových a kulturních organizací.

Působnost ÚNV byla postupně rozšiřována o některé odborné agendy. V roce 1946 byl pověřen městskou statistickou službou (vyhláška ministra vnitra č. 1500/1946 Ú. I. I), od 1. ledna 1948 převzal péči o mládež (vládní . nařízení č. 202/1947 Sb.). ÚNV byla dále svěřena péče o vnitřní bezpečnost (vl. nař. č. 4/1945 Sb.).

Výkon rozsáhlých a náročných úkolů zajišťoval výkonný aparát, k 12. září 1946 to bylo 1017 úředníků, 239 zřízenců a kolem 600 dělníků.

Také v Ostravě byl 23. února 1948 ustaven krajský a okresní akční výbor Národní fronty. Z jejich rozhodnutí byli 5. dubna odvoláni všichni členové a náhradníci ÚNV a obvodních rad zastupujících nekomunistické strany a na jejich místa bylo podle vyhlášky ministra vnitra ze dne 27. 2. 1948 (č. 314/1948 Ú. I. I, o přechodné úpravě doplňování národních výborů) jmenováno 7 předsedů obvodních rad, 6 zástupců za revoluční odborové hnutí, 3 sokolové 2 zástupci za Svaz osvobozených politických vězňů ad. I. místopředsedou se stal Josef Coufal a II. místopředsedou viceprezident krajského soudu dr. Adolf Markl. Třetí místopředsednická funkce byla neobsazena. Poslední plenární zasedání ÚNV 28. dubna 1949 zmenšilo počet členů rady z 20 na 12 a nově ustavilo také 12 referátů: I pro vnitřní věci, II plánovací, III bezpečnostní, IV školství a osvěta, V práce a sociální péče, VI zdravotní, VII finanční, VIII hospodářský, IX zemědělský, X distribuce, výživa a zásobování, XI technický, XII bytová péče.

Ústava 9. května (ústavní zákon z 9. května 1948 č. 150/1948 Sb.) charakterizovala národní výbory jako zastupitelské sbory, jimiž svrchovaný lid vykonává státní moc v obcích, okresech a krajích. Pravomoc národních výborů byla rozvedena v šesté hlavě a byla postavena na zásadě, že národní výbory vykonávají na území, pro které byly zvoleny, veřejnou správu ve všech jejích oborech a jiné orgány tuto pravomoc mají jen výjimečně a jen na základě zákona.

Zákonem o krajském zřízení (č. 280/1948 Sb.) a zákonem o výkonu lidové správy v sídlech krajů (č. 142/1949 Sb.) byl též zrušen ostravský ÚNV. Ustavující plenární zasedání Jednotného národního výboru v Ostravě (JNV) se konalo 26. června 1949.

Funkce původce: orgán veřejné správy viz předchozí kapitola.

Normy – konstruktivní:

ústavní dekret prezidenta republiky č. 18/1944 Úředního věstníku čsl., o národních výborech a prozatímním Národním shromáždění,
vládní nařízení č. 4/1945 Sb., o volbě a pravomoci národních výborů,
vládní nařízení č. 44/1945 Sb. o rozsahu působnosti národních výborů,
směrnice ministerstva č. 7/1945 Ú. I. I., pro národní výbory místní a okresní, schválená vládou republiky Československé dne 19. května 1945,
dekret prezidenta republiky ze dne 27. října 1945 č. 121/1945 Sb., o územní organizaci vykonávané národními výbory,
výnos ministra vnitra č. 1522/1946 Ú. I. I., o stanovení nových úředních názvů míst, organizační řád ministerstva vnitra č. 1903/1946 Ú. I. I., Prozatímní organizační řád statutárních měst,
vyhláška ministerstva vnitra č. 9/1947 Ú. I. I., kterou se vydává prozatímní jednací řád pro ústřední národní výbory Brna, Liberce, Olomouce, Opavy, Ostravy a Plzně a jejich složky,
vyhláška ministerstva vnitra č. 314/1948 Ú. I. I., o přechodné úpravě doplňování národních výborů,
ústavní zákon č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky,
zákon č. 280/1948 Sb., o krajském zřízení,
zákon č. 142/1949 Sb., o výkonu lidové správy v sídle krajů.

Normy – působnost původce: vlastní obecně závazné vyhlášky

Vnitřní působnost původce:

V čele ÚNV stál volený předseda a tři místopředsedové (od 5. dubna byla funkce třetího místopředsedy neobsazena), kteří tvořili předsednictvo. Své pravomoci ÚNV vykonával od svého vzniku třináctičlenným plenárním zasedáním (od 22. května 1945 mělo 26 členů a od 10. července 1946 60 členů). Rada měla od své první schůze 14. června 1945 20 členů (od 28. dubna 1948 12 členů). Poradními orgány rady byly komise, jejichž počet a složení se často měnilo. Ihned po osvobození vznikaly v městských částech spontánně a živelně místní národní výbory, které byly usnesením ÚNV 24. srpna přeměněny na celkem 20 pomocných národních výborů. Tyto byly v druhé polovině roku 1946 postupně rušeny a místo nich bylo koncem roku

1946 ustaveno 7 obvodních rad. ÚNV se vnitřně členil na referáty. Také jejich skladba se často měnila.

Předsedové a místopředsedové (náměstci) ÚNV Ostrava v letech 1945-1949:

Josef Lampa, předseda	od 2. 5. 1945 do 22. 5. 1945
Josef Kotas, předseda	od 22. 5. 1945 do 26. 6. 1949
Jaroslav Pavlán, 2. náměstek	od 22. 5. 1945 do 5. 4. 1948
Josef Ulmann, náměstek	od 22. 5. 1945 do 11. 6. 1945
Bohumil Rolek, 3. náměstek	od 22. 5. 1945 do 5. 4. 1948
František Mruzek, náměstek	od 11. 6. 1945 do 5. 4. 1948
JUDr. Vladimír Bartovský, 1. náměstek	od 10. 7. 1946 do 5. 4. 1948
Josef Coufal, 1. náměstek	od 5. 4. 1948 do 26. 6. 1949
JUDr. Adolf Markl, 2. náměstek	od 5. 4. 1948 do 26. 6. 1949

Další vztahy a události:

Moravskoslezský Zemský národní výbor, expozitura v Ostravě, datace vztahu 1945 - 25. 2. 1949, typ vztahu nadřízený správní orgán, zdroj informace: celostátní evidence Národního archivního dědictví. Podřízenými organizacemi byly pomocné národní výbory a obvodní rady. Zdroj informace skupinové inventáře č. 50 a 51.

Autor záznamu: PhDr. Antonín Barcuch; identifikátor INTERPI n000148641.

Informační prameny:

Ústřední národní výbor Ostrava. Záписы plenárních zasedání 1945-1949. Katalog. Zpracoval Antonín BARCUCH. *Archiv města Ostravy 1997*, 33+297 s.

CIMALOVÁ Libuše. Ústřední národní výbor v Ostravě. In. *II. severomoravské archivní sympozium. Sborník příspěvků ze sympozia v Přerově 13.-14. XI. 1984*. Státní oblastní archiv Opava 1986, s. 350-360.

CEKOTA Vojtěch. Vznik a vývoj okresních národních výborů v letech 1944-1960. *Tamtéž*, s. 191-273.

JIRÍK Karel. Správní a územní vývoj města Ostravy. In. *Ostrava. Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě města*. Ostrava 1985, s. 74-85.

II. Dějiny archivního souboru

Dějiny archivního souboru:

Dokumenty ÚNV byly původně uloženy ve spisovně Městského národního výboru Ostrava, která byla umístěna v suterénních prostorách Nové radnice a třech místnostech v 1. patře. Byly uloženy podle jednotlivých referátů, přičemž od sebe nebyly odděleny dokumenty vzniklé z činnosti ÚNV a jeho právních nástupců. Alespoň část ukládacích jednotek (pořadače nebo balíky ve spisových deskách) byla na hřbetu nebo štítcích označena názvem agendy, časovým určením a spisovou značkou.

Přímý zdroj akvizice:

K prvnímu skartačnímu řízení, které se týkalo dokumentů vzniklých z činnosti ÚNV došlo u jeho nástupce Jednotného národního výboru Ostrava v říjnu 1953. Skartační protokol z 24. října konstatuje, že ke zničení bylo vytrženo asi 14120 kg papíru a do archivu bylo předáno malé množství archiválií I. referátu (prezidium) a referátu VII/2 (finanční referát – ukládací odd.). Většina archiválií zůstala uložena ve spisovně a na jednotlivých referátech, neboť archivu nebyly přiděleny nové prostory. K dalším přejímkám došlo v roce 1956, kdy byly převzaty dokumenty referátu školství a kultury týkající se kulturních záležitostí, v roce 1957 byly předány spisy trestní nalézací komise, v roce 1958 spisy bezpečnostní komise, 21. 1. 1959 korespondence předsednictva, v roce 1962 dokumenty sociální komise (17. 11. 1962, č. př. 105), v roce 1963 spisy válečných škod (15. 10. 1963, č. př. 199), v roce 1965 205 sv. registraturních pomůcek, živnostenské rejstříky, živnostenské spisy a konfiskace německého majetku (6. 7., 19. 11. a 25. 11. 1965, č. př. 293, 312, 323). Další přejímka se uskutečnila až v roce 1970, kdy byly předány dokumenty školského referátu (13. 12. 1970, č. př. 559) a v roce 1977 byla předána živnostenská agenda (7. 11. 1977, č. př. 961), předáno množství spisového materiálu. V roce 1982 bylo předáno menší množství rozpočtů (17. 2. 1982, č. př. 1164), v roce 1988 dokumentace hřbitovů, stavební spisy a účetní knihy (21. 7., 26. 7., 11. 8. a 4. 11. 1988, č. př. 1365, 1366, 1368, 1376), v roce 1989 další účetní knihy (9. 10. 1989, č. př. 1413), v roce 1990 válečné škody, majetkové záležitosti a registraturní pomůcky (3. 8. a 8. 8. 1990, č. př. 1447, 1449), v roce 1991 státoobčanské spisy a stavební záležitosti (2. 1. a 2. 8. 1991, č. př. 1473, 1501), v roce 1992 opět stavební spisy (15.

7. 1992, č. př. 1554), v roce 1994 120 balíků konfiskačních spisů německého majetku (26. 4. 1994, č. př. 1655), v roce 1995 menší množství živnostenských a stavebních spisů (3. 4. a 23. 11. 1995, č. př. 1708, 1751), v roce 1998 opět stavební spisy (29. 7. a 18. 8. 1998, č. př. 26/1998, 30/1998), v roce 1999 bylo předáno 85 kart. konfiskace movitostí (27. 9. 1999, č. př. 33/1999), v roce 2003 matriční spisový materiál (14. 10. 2003, č. př. 83/2003), v roce 2004 stavební matriční a konfiskační spisy (11. 8., 27. 8. a 10. 12. 2004, č. př. 134, 152, 165, 196/2004). Poslední přírůstek do fondu ÚNV byl předán v roce 2014, předány byly matriční spisy (20. 8. 2014, č. př. 35/2014).

Z uvedeného výčtu vyplývá, že skartační řízení a předávání vybraných archiválií probíhalo často po jednotlivých referátech, ne komplexně za celý úřad.

III. Archivní charakteristika archivního souboru

Archivní charakteristika archivního souboru: fond poprvé uspořádaly, inventář sestavily a úvodem opatřily v letech 1965-1967 (dodatky v roce 1971) Libuše Cimalová a Rudolfa Kocková. Měníci se vnitřní organizace ÚNV, tendence potlačování starých úředních postupů, označovaných jako byrokratické i značný podíl nových nezkušených zaměstnanců, se negativně podepsaly na nepřehlednosti a roztržitosti dochovaných dokumentů. Na stavu archivního souboru se negativně projevil i obrovský nárůst některých agend, které byly částečně převzaty neproskartované. Autorkám inventáře ÚNV se podařilo tato negativa eliminovat jen částečně. K tomu přistoupil fakt, že novými přírůstky se postupně zvětšovalo množství nezpracovaného materiálu až na téměř čtvrtinu celkové metráže fondu. Z uvedených důvodů bylo v roce 2015 přistoupeno k reinventarizaci archivního fondu.

Způsob uspořádání: v době před reinventarizací čítal fond celkem 195,84 bm (z toho nezpracováno 45,12 bm) a 1632 evidenčních jednotek (z toho 376 nezpracováno). Z evidenčních jednotek bylo nejvíce kartonů, celkem 1256, úředních knih 233 a registraturních pomůcek 119. Z časového hlediska fond zahrnoval období (1920) 1945-1949 (1960). K priorům a posteriorům patřily živnostenské rejstříky a další úřední knihy, ze spisů spisy živnostenské, konfiskační, národních správců aj. Do fondu nebyly zařazeny archiválie vzniklé z činnosti pomocných národních výborů

a obvodních rad, které byly evidovány zvlášť a zpřístupněny v roce 1971 samostatnými skupinovými inventáři (evid. č. 50, 51).

Dokumenty ÚNV byly předány v chaotickém stavu, což odpovídalo úrovni výkonu spisové služby. V době působení původce fondu byly v platnosti dvě spisové normy: v letech 1945-1948 některá ze starších spisových norem, většinou Kancelářský řád pro zemské a okresní úřady; spisovní plán (oběžník ministerstva vnitra ze dne 5. 11. 1935, č. B-105025./5. 1935, č. 95/1935 Věstníku ministerstva vnitra). Byl členěn na jedenáct skupin označených římskými číslicemi. S některými novými revolučními agendami tento spisový plán nemohl počítat, např. písemnosti k odsunu Němců, trestání kolaborantů podle malého retribučního dekretu, náhradě válečných škod, konfiskaci majetku Němců a kolaborantů, revizi první pozemkové reformy aj. V letech 1949-1950 byl výnosem ministerstva vnitra z 10. 12. 1948 zaveden Prozatímní spisový plán pro vnitřní správu (č. K-662-6/12-1948-I/4). Byl založen na desetinné třídící soustavě, základem bylo deset věcných skupin označených 0-9. Jedinou pomůckou pro evidenci spisů se stala spisová průvodka. Při používání tohoto spisového plánu se ukázalo mnoho nedostatků, které vedly již po dvou letech k další reorganizaci spisové služby.

Ostravský ÚNV žádnou spisovou normu nezavedl a nepoužíval. Spisová služba byla částečně decentralizována. Byl veden centrální podací protokol a některé referáty vedly ještě své podací protokoly (referát národní bezpečnosti, referát válečných škod, živnostenský referát, vojenský referát, referát správy a konfiskace německého majetku). Dokumenty a spisy byly označovány centrálním podacím razítkem a podacím razítkem příslušného referátu (nebo jedním z nich). Číslo jednací bylo tvořeno římskou číslicí označující referát, pořadovým číslem z podacího deníku a označením roku. Vzhledem k tomu, že ÚNV neužíval žádné spisové manipulace, bylo při archivním zpracování fondu zvoleno pořádací schéma vycházející z vnitřní organizační struktury, jak je uvedena ve výčtu služebních míst referátů ÚNV a jejich oddělení a náplně práce jednotlivých úředníků, projednávané plenárním zasedáním ÚNV 18. dubna 1947.

Jde o následující schéma:

Úřední knihy

Správní knihy

Evidenční knihy

Pamětní knihy

Spisový materiál

Registraturní pomůcky

Spisy

Komise

referát I prezidium

I/2 osobní oddělení

I/3 tiskové a propagační oddělení

referát III sociální péče

referát IV finanční

IV/1 oddělení účtárna

referát V vojenský a vyšetřovací

referát VI československé státní občanství a matriční

VI/1 domovské a volební záležitosti

VI/2 živnostenské oddělení

VI/3 trestní oddělení

VI/4 oddělení kontrolní služby zásobovací

referát VII školský a kulturní

referát VIII bytový

referát IX zdravotní

referát X jatka

referát XI a veterinární úřad

referát XII hospodářský

organizační

veřejné osvětlení

zemědělská výroba

hřbitovní správa

referát XIII stavební

oddělení všeobecné

oddělení plánovací a regulační

oddělení stavební a požární policie

oddělení pro technický výzkum a statistiku

oddělení měřičské

oddělení vodní a stokové

oddělení silniční a mostní

oddělení pozemních staveb
referát XIV muzeum a archiv
referát XV pomocné úřady
referát XVI polní a lesní
referát XVIII zastavárna
referát XIX městská nemocnice
referát XX vodárny
referát XXI průmyslový
referát XXII dopravní
referát XXIII zásobovací
referát XXIV správa německého majetku
referát XXV válečné škody
referát XXVI národní bezpečnosti
Ředitelství národní bezpečnosti
Oblastní velitelství Sboru národní bezpečnosti
Oblastní kriminální úřadovna
Oblastní úřadovna státní bezpečnosti
XXVI/1 účtárna internačních a pracovních středisek
referát XXVII družstevní
referát XXVIII statistický
referát XXIX kostelní

Při pořádacích pracích byly vnitřní skartací vyřazeny především duplicity, pomocné poznámky a koncepty. Z referátu I prezidium byla vyřazena část osobních spisů a osobní spisy zaměstnanců Místní dráhy Ostrava-Karviná (dovolené, nemocenská, odměňování, příplatky aj.), z referátu IV finanční (včetně oddělení) to byly účetní doklady, z referátu VI čsl. státní občanství a matriční vyřazena běžná korespondence v matričních a státoobčanských záležitostech, v oddělení VI/1 domovské a volební záležitosti posouzeny jako bezcenné seznamy volebních průkazů a volební sliby volitelů, z referátu XXIV správa německého majetku byly vyřazeny odprodeje svršků po Němcích a přijaté platby, konfiskační spisy, v případech, kdy ke konfiskaci nedošlo, z referátu XXV válečné škody byly vyřazeny podklady pro ohodnocení válečných škod, z referátu XXVI národní bezpečnost trestní spisy podle tzv. malého retribučního dekretu, kde bylo upuštěno od potrestání.

Na registraturu ÚNV plynule navázal JNV, zde některé agendy doznívaly a teprve tento nástupce je vyřídil a uzavřel. Totéž platí i pro předchůdce ÚNV, Magistrát města Moravská Ostrava a Městský úřad v Moravské Ostravě, když teprve u poválečného ÚNV byly ukončeny spisy jeho předchůdců. Proto ve fondu ÚNV nalezneme priora i posteriora: V oddělení I/2 převzetí společnosti Místní dráha Ostrava-Karviná (priora od roku 1928), v referátu III ústav pro nevyléčitelně nemocné v Přívoze (priora 1938), v referátu IV sociální a komunální zápůjčky (1902-1953), v oddělení IV/1 pojistné a státní příspěvky (priora 1924), v oddělení VI/2 živnostenské spisy (1878-1954), v oddělení VI/3 cenové přestupky (1942-1950), v referátu XIII stavební spisy (1925-1955), v referátu XXIV konfiskace domů a jiných nemovitostí (1931-1968), v referátu XXV válečné škody (1938-1953), v referátu XXVI národně bezpečnostní spisy (1943-1951) ad.

Dochované archiválie fondu ÚNV teritoriálně pokrývají až na výjimky město Ostravu v hranicích podle dekretu prezidenta republiky ze dne 27. října 1945 č. 121/1945 Sb., o územní organizaci vykonávané národními výbory. Tematicky není fond dochován v úplnosti. Úplně chybí dokumenty referátu II revizního, oddělení IV/3 dávkové, referát VIIIb správa městských budov, referát XI tržní a pro zkoumání potravin a referát XVII Místní dráha Ostrava-Karviná. Neúplně až torzovitě se dochovaly písemnosti těchto referátů: VIII bytový, IX zdravotní, X jatka, XIa veterinární úřad, XII hospodářský (chybí obecní dvorky, udržování cest, kanalizace, městské budovy, sady, krematorium, lázně a koupaliště, pohřební ústav), XIV muzeum a archiv, XV pomocné úřady, XVI polní a lesní, XVIII zastavárna, XIX městská nemocnice, XX vodárny, XXI průmyslový, XXII dopravní, XXIII zásobovací.

Pravidla zpracování jednotky popisu: Metodickým východiskem při sestavení inventárního seznamu byly Základní pravidla pro zpracování archiválií (Druhé, opravené a rozšířené vydání. M. Wanner a kol. Praha 2015) a dále Metodický návod pro pořádání a inventarizaci archivních fondů okresních národních výborů z let 1945 až 1990 (metodický pokyn odboru archivní správy MV ze dne 11. února 1998, č. j. AS/1-551/98). Nedílnou součástí je studie Evy Šmilauerové (Návod k pořádání fondů okresních národních výborů 1945-1990. [Archivní časopis](#), 1998, 48, č. 2, s. 65-84). Při tvorbě úvodu, titulního listu a tiráže k inventáři byly zohledněny rovněž zásady, které stanoví nová Základní pravidla pro zpracování archiválií (Michal Wanner a kol., Praha 2015).

Budoucí přírůstky: Fond lze považovat za uzavřený a přírůstky se dají očekávat jen ze spisovny stavebního úřadu Úřadu městského obvodu Moravská Ostrava a Přívoz.

Odkaz na příbuzné dokumenty a archiválie: Moravskoslezský Zemský národní výbor, expozitura v Ostravě. Archivní fondy pomocných národních výborů a obvodních rad na území města Ostravy.

Fyzický stav archivního souboru: Stav zachování fondu z fyzického hlediska je dobrý. Dokumenty nejsou poškozeny.

Podmínky přístupu, práva k jednotce popisu a její reprodukci: Fond je v souladu s § 37 odst. 1 zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě v platném znění přístupný. Reprodukce lze v souladu s § 40 odst. 1 citovaného zákona pořizovat.

IV. Tematický popis archivního souboru

Fond ÚNV obsahuje priora od roku 1878 a posteriora do roku 1968. Z teritoriálního hlediska zpřístupněné dokumenty až na malé výjimky nepřekračují hranice tehdejšího města Ostravy. Výjimkami zde jsou jen archiválie týkající se hospodářského dvora v Hošťálkovicích a velkostatku v Šilheřovicích (referát IV, XII a XXV). Malé množství spisů s vazbou na obce sousedící s Ostravou nalezneme mezi živnostenskými spisy (oddělení IV/2 živnostenské), konfiskačními spisy (referát XXIV) a válečné škody (referát XXV).

Ze správních knih je třeba upozornit na zápisy z plenárních zasedání a schůzí rady. Historická cena zápisů je sice snížena jejich stručností a tím, že ve většině případů chybí podkladový materiál k projednávaným záležitostem, avšak tento nedostatek je částečně vyvážen značnou šíří projednávané problematiky. Z evidenčních knih jsou informativně nejcennější živnostenské rejstříky, knihy ohlášek sňatků a z pamětních knih

Využití registraturních pomůcek je vzhledem ke špatnému stavu spisové služby ÚNV problematické. Výjimkou jsou podací protokoly válečných škod a indexy. Díky nim je možno v poměrně dobře dochované agendě válečných škod dohledat

konkrétní osoby a instituce. Totéž platí i pro agendu trestání podle tzv. malého retribučního dekretu č. 138/1945 Sb.

Badatelsky by neměla být opominuta agenda komisí rady ÚNV. Co do množství je největší komise bezpečnostní. Obsahuje dotazníky o chování občanů za okupace, osvědčení a potvrzení svědků a k tomu doložené dokumenty. Školská a kulturní komise projednávala zřizování, opravy, udržování a vybavení škol, platy školských zaměstnanců, přestěhování Vysoké školy báňské z Příbrami a otevření pedagogické školy, podporu Divadla mladých, loutkového divadla, muzea a dalších institucí, zřizování kulturních domů, stav městských knihoven, přidělování sportovních hřišť provozovatelům, organizace kurzů ruštiny ad. Zdravotní komise projednávala mj. obsazování míst lékařů a ošetřovatelek a jejich odměňování, příspěvky na léčbu a prázdninové pobyty dětí, očkování dětí, dohled nad mateřskými školami, boj proti alkoholismu, dárčovství krve. Průmyslová komise se zabývala uvolňováním podniků z ruského vojenského držení, zaváděním a rušením národních správ, obnovováním, konfiskací a likvidací firem. Hlavním úkolem plánovací komise bylo plánování obnovy válkou poničeného města. Sociální komise rokovala o sociálních půjčkách, chudinských podporách, chudinských pohřbech, sociální výpomoci reemigrantům a repatriantům. Myslivecká komise jednala o pronájmu honiteb a mysliveckých zkouškách. Ve schůzích finanční komise se rozhodovalo o rozpočtech města, cenách plynu a vody, jatečních a tržních poplatcích, výstavbě památníku v Komenského sadech. Okresní úvěrová komise projednávala zápůjčky na stavební investice.

Referát I presidium, rozdělený na tři oddělení, tvoří dokumenty presidia (zřizování obvodních rad, stížnosti, činnost komisí zřízených ÚNV, politické strany, rozluky a slučování obcí, udělování vyznamenání, torzo osobní korespondence předsedy ÚNV Josefa Kotase apod.), druhé oddělení obsahuje dokumenty týkající se zaměstnanců ÚNV, členů ÚNV a zaměstnanců městských podniků, třetí oddělení tiskové a propagační pak dokumenty vzniklé z komunikace s tiskem, rozhlasem a veřejností a vydávání Věstníku města Moravské Ostravy.

V referátu III sociální péče badatel nalezne především sociální zápůjčky, podpory válečným vdovám, sirotkům, rodinám postiženým bombardováním, reemigrantům a repatriantům. Zajímavostí je informace o Sirotčí nadaci Josefiny a Bedřicha Schusterových, která byla za okupace v r. 1942 z příkazu říšského protektora zrušena a po osvobození převedena do Sirotčí nadace města Ostravy.

Účetní uzávěrky města, městských podniků a ústavů, komunální zápůjčky a daň dopravní tvoří většinu materiálu inventarizovaného v referátu IV finančním.

Z referátu V vojenského a vyšetřovacího jsou nejzajímavější přihlášky příslušníků zahraničních armád a partyzánských skupin o vyživovací příspěvek. Ostatní archiválie tohoto referátu (např. korespondence v záležitostech padlých vojáků) jsou dochovány torzovitě.

Státoobčanské spisy v referátu VI čsl. státního občanství jsou důležité zejména ze správního hlediska, avšak spisy o zachování a vrácení čsl. státního občanství podle ústavního dekretu prezidenta republiky č. 33/1945 Sb., o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské jsou zajímavé z toho pohledu, že dokumentují předválečné a válečné osudy a chování žadatelů.

Informace o přípravách, průběhu a výsledcích parlamentních voleb v květnu 1946 a 1948 lze nalézt v oddělení VI/1 domovském a volebním. Taktéž se zde nalézají dokumenty o volbě a ustavení obvodních rad.

Stěžejní agendou živnostenského oddělení VI/2 tvoří živnostenské spisy. Jsou řazeny abecedně dle názvu firmy, samostatně stojí hostinské a výčepní koncese, autokoncese a povoznictví, kapelnické, hudebnické a produkční licence, podomní obchod, licence na sběr odpadových surovin, trhovecká oprávnění. Zajímavou součástí referátu jsou rovněž kontroly cirkusových, akrobatických, divadelních, kouzelnických a jiných produkčních živností. Spisy obsahují mimo běžné informace o podnikateli např. i to, jak a proč byla živnost dána do klidu (též informace o rasové persekuci, nátlaku ze strany okupantů na prodej). Při povolování živnosti se posuzovalo, zda-li může být konkurenceschopná, a tak lze ve spisech nalézt výčet živnostníků v dané čtvrti včetně plánu s vyznačením jejich stanoviště. Živnostenské oddělení též dostávalo zprávy živnostenských společenstev.

Na dodržování zvláštního režimu poválečného zásobování dohlíželo trestní oddělení VI/3. Potíralo černý obchod, podvody s potravinovými lístky, předražování, zatajování a hromadění zásob apod.

Zájemci o studium problematiky školství a kultury naleznou mezi archiváliemi VII referátu školského a kulturního především informace k počátkům Vysoké školy báňské v Ostravě, k počátkům Divadla mladých a loutkového divadla a k poválečnému obnovení činnosti městského divadla. Dále k hudebním a mateřským školám a rozpočtu škol.

Z dokumentů zachovaných v referátu XII hospodářském je patrné, že i v průmyslové Ostravě byla věnována pozornost zemědělské produkci a tím i zlepšení zásobování. Dokládá to agenda zemědělských brigád a národních směn veřejných zaměstnanců, zřizování dětských útulků a jeslí, družstevních prádel a kuchyní, zemědělské plánování, organizace výkupu obilí, dobrovolný sběr brambor. Zajímavostí je obnova a zřizování rybníků. Bohužel torzovitě se zachovaly písemnosti ze správy velkostatků Hošťálkovice, Paseky, Šilheřovice, Hrabová, Dolní Benešov, Hlučín. Vzhledem k rozsahu městského hospodářství jsou i další segmenty referátu torzovité. Za zmínku stojí jen hřbitovní hospodářství, kde rezonuje poválečná situace (válečné hroby, pohřby popravených, likvidace německých pomníků).

Nepřekvapí, že péče XIII referátu stavebního byla věnována obnově školních a veřejných budov a mostů. Pozornost byla věnována i budování zázemí pro Vysokou školu báňskou, nalezneme zde též dokumenty k bourání Německého domu, k letišti v Hrabůvce, k pomníkům a památníkům osvoboditelům, sochám a pomníkům politických osobností.

Poměrně dobře dochovaný referát XXIV správa německého majetku je téměř výlučně tvořen konfiskačními spisy domů, dalšího nemovitého majetku a majetku movitého. Konfiskační spisy domů jsou cenné, neboť jsou pasportem a popisem jejich poválečného stavu včetně obsazení nájemníky a majetkoprávních vztahů. Další konfiskační spisy se týkají jednotlivých občanů města Ostravy a přilehlých obcí (Němci, rakouští Němci, odsunutí Němci, Maďaři, zemřelí, nezvěstní, odsouzenci a majetek získaný po židovských občanech) a sice konfiskací nemovitostí různého druhu, živnostenských oprávnění, ordinací a movitého majetku jako např. nábytek, oděvy, vkladní knížky, finanční hotovost. Spisy většinou velmi podrobně mapují majetkovou situaci tehdejších lidí, vypovídají rovněž o občanech, jimž byl majetek vrácen poté, co prokázali český původ, židovským občanům, přeživším vězňům koncentračních táborů a rakouským příslušníkům. Mezi těmito spisy můžeme nalézt i významné osobnosti tehdejší Ostravy, jako např. Alfred Arbter (konfiskace hotelu Imperial), Bedřich Wilhelm Berger (zahynul při vzpouře v internačním táboře Hanke), Teofil Berger (správce závodu a osady Salma), František Boleslawsky (konfiskace firmy Union, továrna na likéry v Přívoze), Hans Braun (konfiskace lékárny U Barbory v Mor. Ostravě), ředitel Vítkovického horního a hutního těžířstva Oskar Federer, kavárník a majitel hotelu Palace Ferdinand Gronner, bývalý starosta Moravské Ostravy Josef Hinner ad.

Dalším solidně dochovaným referátem je XXV válečné škody. Dokumentuje míru poškození obytných staveb, staveb občanské vybavenosti, dopravních, silničních a průmyslových staveb, veřejných budov válečnými událostmi a potřebu jejich obnovy. Spisy jednotlivých objektů jsou pasportem jejich poválečného stavu. Ve spisech ponechaných v původním řazení podle čísel jednacích lze díky dochovanému podacímu deníku a indexu nalézt řadu informací k vlastníkům či firmám. V podrobném popisu válečných škod na vnitřním zařízení a budovách ostravských škol nalezneme i popis událostí, za kterých škody vznikly (datace bombardování, ostřelování a náletů). Ohodnocení škod na synagogách, modlitebnách a židovských hřbitovech obsahuje podrobný technický popis staveb včetně vnitřního vybavení, datace výstavby a rekonstrukcí. Podrobná je i dokumentace škod na průmyslových objektech. Nechybí ani doklady o škodách způsobených spojeneckými armádami, výčet škod způsobených Rudou armádou a materiál Americké likvidační komise

Rozsáhlou působnost a tím i rozličné agendy nalezneme v referátu XXVI národní bezpečnosti. Dají se rozdělit do deseti skupin:

1. Evidence a kontrola Němců, povolování různých úlev.
2. Odsun Němců – obsáhlá a podrobná agenda osob určených k odsunu, spisy obsahují množství osobních dokladů (rodné a křesní listy, vysvědčení, pracovní knížky), fotografií, výpovědí svědků, vlastní žádosti o odsun v rámci slučování rodin, potvrzení lékařská i zaměstnanecká, potvrzení národní spolehlivosti, o čl. státním občanství, povolení k cestování.
3. Trestání podle tzv. malého retribučního dekretu č. 138/1945 Sb. Trestáno bylo „nepřístojné chování, urážející cítění českého nebo slovenského lidu“ za které se považovalo ucházení se o německou nebo maďarskou státní příslušnost nebo národnost, politická nebo odborná spolupráce s Němci nebo Maďary a společenský styk s nimi nad míru, členství ve fašistických organizacích, propagování, nacismu, fašismu nebo antisemitismu, nebo poskytování úplat a různých jiných výhod okupantům, urážení nebo terorizování Čechů a Slováků.
4. Agenda repatriace a reemigrace řazená dle států a dle jmen.
5. Osvědčení o státní a národní spolehlivosti.
6. Likvidace zařízení protiletecké obrany.
7. Ředitelství Národní bezpečnosti se spolkovým, tiskovým a cizineckým oddělením.
8. Velitelství Sboru národní bezpečnosti obsahující denní zprávy, udání aj.
9. Oblastní kriminální úřadovna obsahující denní zprávy aj.

10. Oblastní úřadovna Státní bezpečnosti obsahující zejm. tzv. Katolickou akci.

V družstevním referátu XXVII najdeme materiál nejen zemědělských strojních družstev, ale též výrobních, průmyslových, hospodářských, nákupních, stavebních, rybářských a kulturních, mj. základní hlášení o družstvech, stanovy, zápisy z valných hromad, korespondenci, zavedení národních správ.

Stěžejním materiálem referátu XXVIII statistického jsou statistické výkazy, tabulky a přehledy o obyvatelstvu a obcích, sčítání domů a bytů, dále školská, zemědělská, dopravní, úmrtní, porodní ad. statistika. Typicky poválečným dokumentem je výkaz počtu zahynulých osob leteckými nálety a dalšími válečnými událostmi ve městě.

V. Záznam o uspořádání archivního souboru a sestavení archivní pomůcky

Zpracovatel jednotky popisu: PhDr. Antonín Barcuch; identifikátor INTERPI n000148641

Datum popisu: rok 2015 až 2016.

Prameny a literatura: viz informační prameny.